

A használhatósági és megbízhatósági terv II. rész

A használhatóság és megbízhatóság célszerű mértékei

CZEINER ANTAL

Magyar Posta Központja

ÖSSZEFOGLALÁS

A 3 részes cikksorozat a Magyar Posta közhasználatu távbeszélő-hálózatára kidolgozott használhatósági és megbízhatósági tervét ismerteti.

Az 1. rész a használhatósággal és megbízhatósággal kapcsolatos, a CCITT Tanulmányi Bizottságban és a Posta Kísérleti Intézetben folytatott tevékenységet, a belföldi és külföldi útkeresést foglalja össze, valamint az ennek során kialakított alapvető ajánlást.

A 2. rész a CCITT vagy CCIR által nem definiált feltételeket, fogalmakat és az ezekre vonatkozó meghatározásokat, valamint összefüggéseket, képleteket ismerteti felhasználva a Helyközi Távbeszélő Igazgatóságon szerzett gyakorlati tapasztalatokat is a használhatóság követelmények meghatározására.

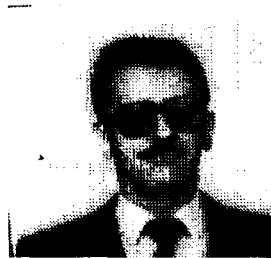
A 3. rész a használhatóság követelmények meghatározását és felosztását fogja ismertetni.

2.1 Bevezetés

Ha valaki szolgáltatást vesz igénybe, amelyért fizetnie kell, azt használni akarja. Amennyiben nem sikerül, nem vigasztalja őt az a tény, hogy a hibás berendezést a szolgáltató melyik gyártócégtől vásárolta, van-e hozzá tartalék és milyen a karbantartás rendszere. Őt csak a sikertelenség érdekli, amely méltánytalanul éri, hiszen (az esetek többségében) mindent előírás szerint csinált, fizetett és hiába.

Különösen vonatkozik ez a távközlésre, amely a hálózat különféle részein működő, különféle gyártmányú, megbízhatóságú és koru valamint korszerűségi szinten előállított eszközök és berendezések véletlenszerű összekapcsolásával létesíti az összeköttetéseket.

A Magyar Posta feladata tehát a távközlő hálózatban alkalmazott berendezések gyártócógétől független minőségű szolgáltatás nyújtása. Ez az oka annak, hogy a HMT elsősorban a használhatósággal ( ) foglalkozik (amelyet meghatározott érték felett kell tartani) és csak másodsorban a megbízhatósággal (amelyet a gyártócégtől kell megkövetelnie a gazdaságos üzemeltetés érdekében).

CZEINER ANTAL

1954-ben a Budapesti Műszaki Egyetem Villamosmérnöki Karán végzett. Azóta a Magyar Posta munkatársa. 30 évet a Helyközi távbeszélő igazgatóságon

dolgozott. Ezalatt volt üzemeltető, berendezés fejlesztő, végzett garanciális javítást és a vívőfrekvenciás hálózat fejlesztését tervezte. 4 éve a Magyar Posta Központjában hosszútávú fejlesztéssel foglalkozik.

A használhatóság tervezésére azért van szükség, mert a jelenlegi állapothoz képest a használhatóság átlagos és minimális értéke a hálózatba beépített redundancia (tartalék átviteli nyálábok) és forgalom átirányítás) általánossá válása esetén kezd el jelentősen, általánosan növekedni.

2.1.1 A használhatóság javításának ütemei

A szolgáltatás használhatóság tervszerű és rendszeres javításának három üteme van:

- a használhatóság
- tervezése, szolgáltatásra és hálózatra (hálózat-részre, összeköttetésre) célérték kiosztása,
- specifikálása, berendezés, kábel, elemi részek, követelményeinek előírása (átlag és minimális érték),
- az éves üzemi használhatóság tapasztalati értékének ellenőrzése, az előírás megtartásának igazolása ill. szükség esetén az érték helyreállítása, szintentartása az üzemeltetés során.

A használhatóság tervezése alatt az előfizetői elégedettséget még biztosító, a szolgáltatásnál megengedett használhatatlanság értéknek a hálózat elemeire való felosztásért értjük. Ezt a hálózat elemeire a hosszútávú (élettartamra vonatkozó) gazdaságosság szempontjának figyelembevételével osztjuk szét. Vagyis a beépítendő redundancia és a tartalékok költsége mellett az ezek következtében előálló bevétel kiesés lecsökkentését és az üzemeltetési költség csökkenését kell értékelni pl. 15 éves időtartamra. Tehát az élettartam minimális költségére kell tervezni, nem a beruházás kezdeti minimuma a mértékadó.

A használhatóság specifikálása: a tervezés során a hálózat elemeire kiosztott használhatat-

* Használhatóság alatt az elem átlagos működőképességének valószínűségét értjük. Ez jellemezhető adott elem üzemképes idejének az üzemidőre vonatkozó arányával vagy adott elem adott időpontban üzemképes mennyiségének a teljes üzemi állományra vonatkoztatott arányával. Az utóbbit nevezi az X 60-503 francia használhatóság szabvány szolgáltatás-használhatóságnak.

lanság küszöbértékek alapján az egyes részek minimális használhatóságának előírása.

A használhatóság igazolása, ellenőrzése és előírt szint felett tartása az üzemeltetés során végzett tevékenység, amelynek célja a tervezés és beruházás során meghatározott mértékű használhatóság rendszeres helyreállítása.

A használhatóság rendszeres javításának 3. üteme, az üzemeltetés során végzett ellenőrzés és a szintentartó tevékenység szervezése csak részben műszaki tevékenység. Ezért a HMT a továbbiakban csak a tervezéssel és specifikációval (az 1. és 2. ütemmel) foglalkozik a közhasználatú távközlés használhatóságának tervszerű és rendszeres javítása érdekében. Ennek során a CCITT és CCIR ajánlások mellett korszerű távközlő hálózaton (Bell Operating Company) megengedett szolgáltatás használhatatlanság értékét, valamint a hazai hálózatra vonatkozó, mórt adatokat is figyelembe kell venni.

Emellett ki kell majd alakítani a gépi adatgyűjtéssel meghatározható adatokat és ezek különböző alkalmazási területeit (a 3. ütem bevezetésének feltételeit) annak érdekében, hogy a HMT előírásait rendszeresen ellenőrizni lehessen a karbantartó tevékenység hatékonyságának és gazdaságosságának növelése céljából.

2.1.2 A használhatóság jelentősége az előfizető és a szolgáltató szempontjából

Az előfizető vagy a szolgáltatás felhasználója kifogástalan, de legalább elfogadható minőségű szolgáltatásra tart igényt. Nem érdekli, hogy berendezés- vagy kábel hiba, ill. a forgalmi tervezés hibája okozta torlódás miatt romlott le a szolgáltatás. Ezért a Posta tervezői és beruházói feladata a megfelelő kiszolgálóképesség létesítése, üzemeltetői feladata pedig a megfelelő működőképesség rendszeres helyreállítása, szintentartása.

A szolgáltató szempontjából lényeges különbség, hogy berendezés- vagy kábel hiba ill. a forgalmi tervezés hibája okozza a torlódást. A berendezés- vagy kábelhiba a központ, vagy az átviteli út forgalomlebonnyító képességét csökkenti. Ennek kiküszöbölése a beruházás átfutási idejéhez képest rövid idő (órák) alatt lehetséges. Ha azonban a központ forgalmas-órai átlagos forgalma a tervezettnél (lényegesen) nagyobb, ennek következményeit kiküszöbölni csak évben vagy években mérhető idő alatt, a forgalom és a hálózat átszervezésével, ill. beruházással lehet.

2.1.3 Használhatóság, torlódás és a kifogástalan működés

Valamely központ megfelelő működése egyaránt függ az elemek használhatóságától és a torlódás valószínűségétől. Ezt az összefüggést a CCITT E. 845 ajánlásának B melléklete a következőképpen világítja meg.

Annak valószínűsége, hogy a hálózat kapcsolt összeköttetésének hibáját egy központ okozza:

$$P_S = 1 - (1 - P_{SB}) \cdot (1 - P_{SF}) \cdot (1 - P_{SD}) \quad [2.1]$$

Ahol P_{SB} a torlódás miatt bekövetkező blokkolás (átmeneti üzemképtelenség) valószínűsége, amelynek oka nem a központban van

P_{SF} a központ meghibásodásának valószínűsége a hívás felépítése során

P_{SD} annak a valószínűsége, hogy a központ a hívást vagy megkezdett beszélgetést nem teszi lehetővé

P_S pedig a kapcsolási folyamat nem kielégítő működésének valószínűsége.

Visszatérve a központ működési hibáihoz: a központ elemeinek egy része csak a kapcsolat felépítésében a tartásidőnél lényegesen rövidebb ideig vesz részt, más része pedig a kapcsolat részét képezi, ezért a teljes tartásidő alatt működni kell.

Vezessük be a következő jelölést:

$$A_K = (1 - P_{SF}) \cdot (1 - P_{SD}) \quad [2.2]$$

Vagyis nevezzük A_K -t központ használhatóságának az összeköttetés felépítése és a beszélgetés lefolytatásában résztvevő elemeinek eredő használhatóságát. Ennek felhasználásával a jó működés valószínűsége a (Q_K) a következő:

$$Q_K = (1 - P_{SB}) \cdot A_K \quad [2.1a]$$

A központ használhatatlanságába (U_K) beleértjük a továbbiakban mind a kapcsolat felépítésében résztvevő, mind a teljes tartásidő során használt elemek hatását.

Tehát míg átvitelnél elegendő a használhatóság ellenőrzése és szintentartása, központoknál a forgalom rendszeres felügyeletére is szükség van.

2.2 A célrendszerű mértékek

A CCITT E. 801 ajánlásban az elem használhatóságának jellemzésére 11 mérték szerepel, a megbízhatóságra pedig 8. Ezek közül kell egy-egy olyan kiválasztani, amely

– egyszerű kezelésű célműszerrel, minimális emberi közreműködéssel (hosszú időn át, folyamatosan) ellenőrizhető,

– vagy egyszerű adatszolgáltatásból adódik.

Mindkét esetben alapkövetelmény, hogy a mérés vagy adatszolgáltatás értékeiből a használhatóság vagy megbízhatóság mértékét egyszerűen lehessen megállapítani. Ne kívánjon bonyolult számítást annak meghatározása, hogy az ellenőrzött elem a rá vonatkozó minőségi követelményeknek megfelel-e.

Annak érdekében, hogy a használhatóság és a megbízhatóság jellemzőjét számszerűen értékelni lehessen, a következőket kell ideiglenesen meghatározni (míg a CCITT vagy IEC ilyen küszöbértéket vagy definíciókat nem ajánl)

– mit nevezünk kiesésnek?

– a használhatóság követelmény teljesítésének ellenőrzéséhez milyen időtartamú legyen a megfigyelés?

- mit nevezünk súlyos hibának?
- mit nevezünk (a szolgáltatás szempontjából) rendkívül eseménynek?
- a távközlés elemének hasznos élettartama az üzembehelyezéstől számítva
. mennyi idő múlva kezdődik,
. gyakorlatilag az állandó meghibásodási ráta értékére mekkora tűrés fogadható el.
Kiesési idő a CCITT E.801 ajánlás 5302 jelű forgalmának, az üzemképtelen időnek felel meg.

2.2.1 A használhatóság mértéke

2.2.1.1 A hálózat elemének használhatósága

A használhatóság célszerű mértéke a fenti szempontok alapján a használhatóság egy évről vonatkozó átlagértéke (A), ill. amiből egyszerűen számítható, a halmozott üzemkiesés idő. A számításoknál gyakran célszerű azonban a használhatóság helyett a használhatatlanságnak (U) az alkalmazása. (Ezek összefüggése a cikksorozat 1. részében szerepelt.)

Az E. 801 ajánlásban megadott használhatóság mértékek nem határozzák meg a használhatóság megfigyelésének minimális időtartamát, ezért a következő (tapasztalatban bevált) értékeket célszerű figyelembe venni:

- A tartós használhatóság érték meghatározása érdekében, általában egy éves, folyamatos megfigyelésre van szükség, mivel csak elég

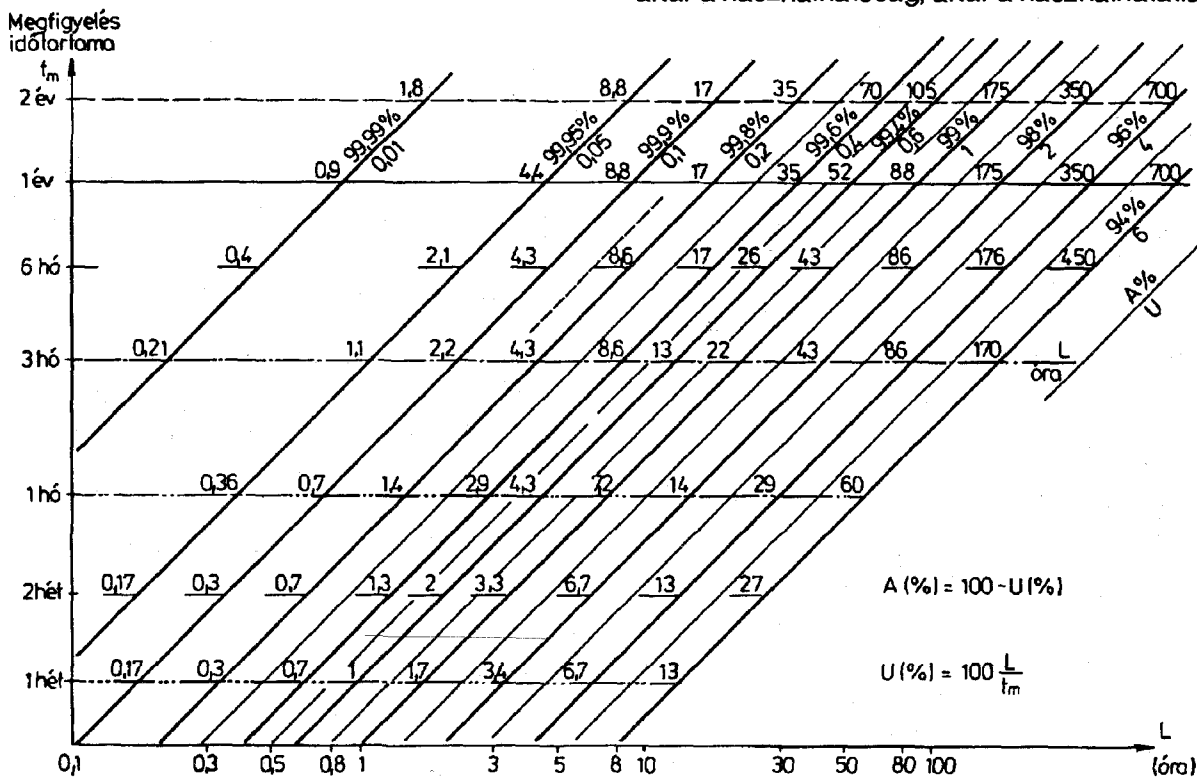
gé hosszú idő szolgáltat mértékadó átlagértéket.

- Az üzemben lévő hálózat elemek használhatóság ellenőrzését legalább 3 hónapig kell folytatni, ha ennek eredménye nem kielégítő, akkor folytatni kell egy évig.
- Prototípus berendezések használhatóság vizsgálata is legalább 3 hónap.
- Új, de nem prototípus berendezés üzembehelyezés előtti megfigyelésének időtartama legalább 1 hónap.

A kiesési időtartamának egyértelmű meghatározása érdekében definiálni kell a hálózat különböző elemeinél mit nevezünk súlyos hibának:

- Az áramkörnyalábok ellenőrzése során a 2 másodpercnél hosszabb megszakadást, beajosodást, amelyet pilotriasztás vagy AIS (riasztást jelölő jelzés) jelöl.
- Központon belül az, amely a kapcsolatoknak felépítését és fennmaradását a hívásoknak több, mint 10 %-ánál 2 másodpercnél hosszabb időtartamra lehetetlenné teszi. (Vegyes várakozásos, torlódásos rendszerrel pedig kb. 30 mp.)
- Kábelnél az előfizetők, ill. áramkörök több, mint 10 %-ét érintő, működést megakadályozó hibát.
- Az áramellátásnál azokat, amelyek az előfizetők több, mint 10 %-ának a szolgáltatás felhasználását 2 percnél hosszabb ideig megakadályozza.

A megfigyelési időnek (t_m) és az észlelt kiesési időnek (L) ismeretében az 1. ábrán leolvasható akár a használhatóság, akár a használhatatlanság

1. ábra

értőke. A vízszintes tengelyen az észlelt kiesési idő, függőleges tengelyén pedig a megfigyelés időtartama van feltüntetve. Az egyenesek felett a használhatóság, alatta pedig a használhatatlanság szerepel paraméterként. A leolvasás egyszerűsítése érdekében az adott megfigyelési időre és használhatóságra vonatkoztatott kiesési idő is fel van tüntetve. Így adott esetben a használhatóság leolvasásához vonalzót téve a megfigyelési időhöz (a vízszintes tengellyel párhuzamosan) megkeressük azt az egyenest, amelyre a ráírt kiesési idő nagyobb a ténylegesnél (vagy esetleg egyezik azzal). Ha az eltérés kicsi, akkor az így metszett egyenesen megkeresve a hozzátartozó használhatóság (vagy használhatatlanság) értéket, leolvassuk azt. Amennyiben az eltérés jelentős, nemcsak a kiesési időnél nagyobb, hanem a kisebb kiesési időhöz tartozó használhatóságot is leolvassuk lineáris interpolálást végezhetünk el az érték pontosítására.

2.2.1.2 Hálózatrész használhatóságának mértéke

A távközlő hálózatot az átlag használhatatlansággal jellemezzük. Rendkívüli eseménynek számít a meglévő szolgáltatás részben, vagy teljesen használhatatlanná válása, ha időtartama és hatásszélessége az 1. táblázat értékeit eléri, vagy túllépi.

A hálózatrész valamely elemének rendkívüli esemény okozta éves használhatatlanságát az 1. táblázat és az alábbi összefüggés alapján lehet meghatározni:

$$U(\%) = \frac{E_6}{E_0} \cdot \frac{L_6}{87,6} \quad [2.3]$$

Ahol E_6 a rendkívüli események által érintett előfizetők (vagy azonos típusú hibás elemek) száma,

E_0 a vizsgált terület összes előfizetőjének (vagy összes azonos típusú elemének száma),

L_6 a vizsgált terület E_6 előfizetőjét, vagy elemét érintő nagyobb elemének rendkívüli kiesési ideje,

U az év során rendkívüli eseményeknek kitett hálózatrész éves átlag használhatatlansága.

A rendkívüli események alapján számított használhatóság nem tartalmazza az egyedi hibák (pl árszakadás) hatását, mivel az a fenntartás szempontjából hiba ugyan, de a szolgáltatás egészére a hatásuk elhanyagolható.

A 2.3 képletben szereplő hányados, amely használhatatlanság súlytényezője (h) a hatásszélesség:

$$h = \frac{E_6}{E_0} \quad [2.4]$$

Ennek értéke határozza meg a rendkívüli esemény hatását a hálózatrészben a szolgáltatásra.

2.2.2 Elem megbízhatóságának mértéke

Az alkatrész és egység megbízhatóságának gyakorlati jellemzésére a *kiesési gyakoriság* alkalmas. A kiesési gyakoriság (a megbízhatóságelméletben használt megfelelője a meghibásodási ráta).

Exponenciális elosztást feltételezve a kiesési gyakoriság a meghibásodott és megjavított vagy lecserélt elemeknek az üzemelők számára a vonatkoztatott aránya, mindkettőnek jellemzésére alkalmas. Nem teszünk különbséget az egyszerű, többször javított és nemjavítható elemek között. (Ezért használunk külön megnevezést).

Az éves átlag kiesési gyakoriság meghatározása érdekében (míg a CCITT-nek ajánlott értékkel nem lesznek) a következő ideiglenes értékeket célszerű alapul venni.

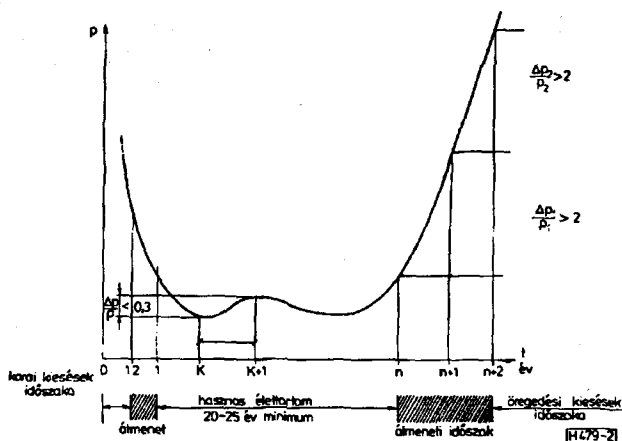
A kiesési gyakoriság - idő (fürdőkád) görbe szakaszai: (1. a 2. ábrát)

- A *kiesési gyakoriságot* állandónak kell tekinteni, ha az éves értékek az egymást követő években *legfeljebb 30 %-kal* térnek el egymástól. Az éves értékek csak akkor hasonlítható

1. táblázat

Rendkívüli események meghatározása távközlő hálózatra

Idő-tartama óra perc	Az esemény által érintett			Megjegyzés
	állomás db	áramkör db	vonal-rendszer csatorna	
> 15	> 1000			Helyi távbeszélő központ
> 15		> 100		Helyközi távbeszélő központ
> 15	> 100			Távíró- vagy telex-központ
12		> 500		Helyi előfizetői kábel
12		> 100		Helyi tönk kábel
12		> 50		Hangfrekvenciás helyközi kábel
12		> 10		Hangfrekvenciás légvezeték
2		> 50 %		Kábel, berendezés, mikrohullámú összeköttetés, ha egy szonyki áramköröknek 50 %-át érinti
2			> 60	Sokcsatornás vezetékes vagy mikrohullámú áramkört nyaláb
2			> 12	Speciális rendeltetésű vezetékes vagy mikrohullámú nyaláb, ha az az egyetlen út-vonal

2. ábra

tók össze egymással, ha a talált hibák száma legalább 3, vagy számszerűen azonos.

- A **korai meghibásodások** időszakának nevezük az üzembehelyezési mérések befejezésétől számított félévet.
- **Hasznos élettartamnak** nevezük az üzembehelyezési mérések befejezésétől számított első óv végétől az **állandó kiesési gyakoriságú** szakasz végéig tartó időszakot.
- Az **öregedési meghibásodások** időszakát attól az évtől kell számítani, amikor másodszor nagyobb az éves kiesési gyakoriság értéke az **állandó kiesési gyakoriság kétszeresénél**.
- A hasznos élettartam előtti félévet és az utána következő mintegy két évet **átmeneti időszaknak** nevezük, mivel ekkor még, III. már nem állandó az éves kiesési gyakoriság, de a

változás mértéke még nem jellegzetes. Ezekben az időszakokban nem várható a HMT-ben előírt berendezés megbízhatóság előírás teljesítése.

A közhasználatú távközlésben alkalmazott berendezések és anyagok hasznos élettartam általában 10-20év. Kivételt képeznek ez alól a *mozgó* mechanikai alkatrészeket tartalmazó kisebb egységek (távbeszélő készülékek), a kvarc kristályok (amelyek öregedése maradandó frekvencia csökkenést okoz), valamint a rongálásnak kitett hálózat elemek (nyilvános távbeszélő készülékek, helyi és helyközi kábelek), valamint a mechanikai sérülések következtében beázásra érzékeny kábelek.

2.2.3 A használhatóság, megbízhatóság és kiesési összefüggése

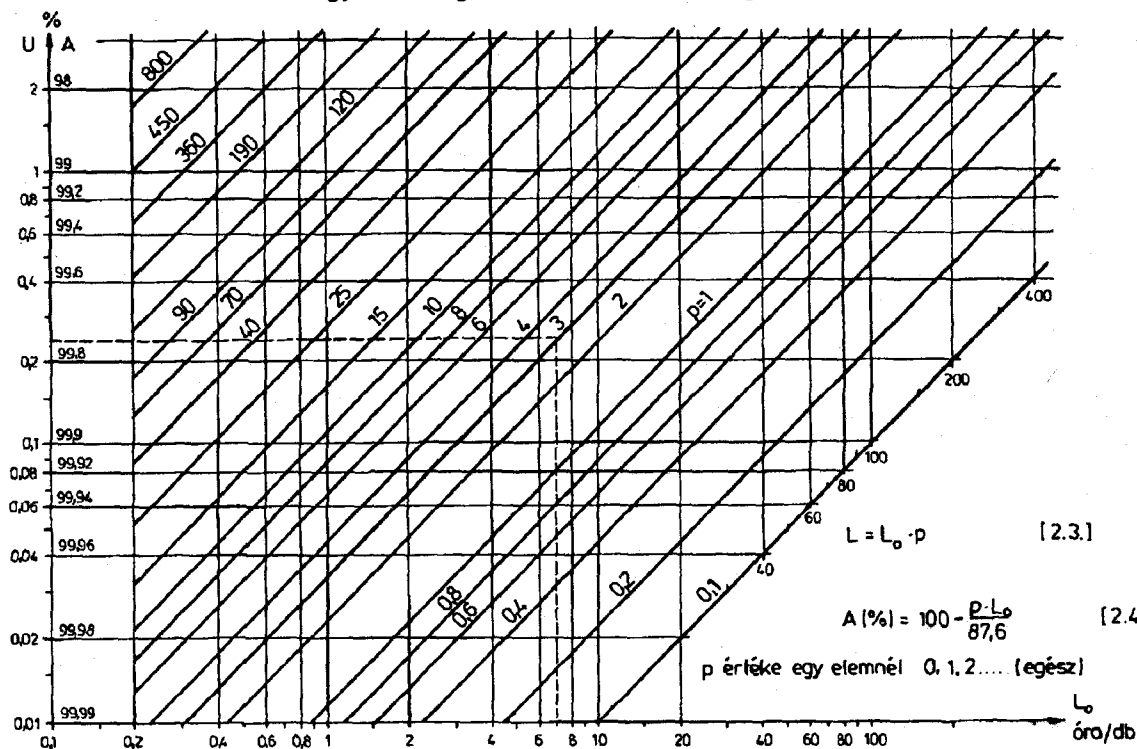
Ha ismert az elem kiesési gyakorisága (p) és a hibánkénti átlagos kiesési idő (L₀), akkor a következőképpen számítható az elem kiesési ideje (L).

$$L = p \cdot L_0 \quad [2.5]$$

$$A (\%) = 100 - \frac{p \cdot L_0}{87,6} \quad [2.6]$$

Ennek felhasználásával a használhatóság: Ahol p a kiesési gyakoriság [db/db óv]
L₀ a hibánkénti átlagos kiesési idő [óra],
87,6 az év óráinak 1 %-a.

Egy elem éves halmozott kiesési idejének meghatározásánál p értéke egész szám lehet vagy 0. (Vagy van hiba, vagy nincs.) Az elem használhatóságát a hibánkénti átlagos kiesési idő és az

3. ábra

éves előfordulása alapján a 3. ábra nomogramja segítségével is meghatározhatjuk. A vízszintes tengelyre a hibánkénti kiesési idő, a függőlegesre pedig a használhatóság, ill. használhatatlanság van felmérve. Az egyeneseken a feltüntetett paraméter pedig az évenkénti hibák száma. Így adott esetben kikeresve a vízszintes tengelyen a hibánkénti kiesési időt, függőlegesen leolvasható a használhatóság mértéke.

Sok elem átlagos használhatósága ugyanezzel a formulával és nomogrammal határozható meg, de ilyenkor p értéke nemcsak nulla vagy egész szám lehet. Ha $p < 1$ vagy $p \ll 1$, akkor az adott elemtípus egy (vagy nagy) része az év során hibátlan. Ezeket az $1-p$ jellemzi, amely megadja hibátlanok arányát. A hibásakat két adat jellemzi: a kiesésük (hibánkénti) átlagos időtartama és -gyakorisága (p).

A 2.6 képletből látható, hogy a használhatóság függ a kiesés gyakoriságától (a megbízhatóságtól) és a hibánkénti kiesési időtől. A hibánkénti kiesési időt a fenntartó személyzet képzettsége, gyakorlottsága, munkabeosztása, tartalék készlettel ellátottsága, valamint a berendezés fenntarthatósága és fenntartást támogató képessége (amellyel a tervezés során látták el) határozza meg.

Ezért a fenntartók képzettségét és a szervezésük módját a használhatóságra való tekintettel magas szinten kell tartani. Ha u.i. megbízható a berendezés, akkor ritkán fordul elő hiba (p kicsi), ezért a fenntartó nem rendelkezik kellő gyakorlattal és a kiesési idő hosszabb lesz.

2.3 A használhatóság és megbízhatóság mértékének értelmezése

A HMT alkalmazásához (és a cikk III. részének megértéséhez) szükség van a CCITT E.801 ajánlásában nem szereplő néhány fogalom meghatározására és értelmezési módjának megadására, erre vonatkoznak az alábbi szöveg javaslatok, melyek a további egyeztetések alapjául szolgálhatnak.

Rendkívüli esemény

Rendkívüli eseménynek nevezzük a súlyos (sürgős) hibát, ha időtartama és hatásszélessége meghatározott értéket meghalad és ennek következtében az előfizetők népes csoportja részére a meglévő szolgáltatás részben, vagy teljesen hasznosíthatatlanná válik. (l. az 1. táblázatot). A rendkívüli esemény jellemzésére a hálózatelem megfigyelt használhatatlansága szolgál.

Megjegyzés: Súlyos (sürgős) hiba a postai gyakorlatban az E.801 ajánlás szerinti "nagyobb hiba" fogalomnak elterjedt megnevezése, amelyet kábel, központ stb. berendezésekre lehet értelmezni.

Hatásszélesség (h)

Az az egynél nem nagyobb viszonyszám, amely megmutatja, hogy az adott elem meghibásodása a kiszolgált állomások, áramkörök, stb. hányad részét érinti. Értéke 1, ha minden előfizetőt, áramkört stb. érint.

Hatásmélység (q)

Az az egynél nem nagyobb viszonyszám, amely megadja, hogy az elem kiesése által érintett berendezés a szolgáltatás működését milyen arányban csökkentti. Értéke 1, ha az adott területen teljes a szolgáltatás kiesése és 0, ha a szolgáltatás kiesést egyáltalán nem okoz. (Értékét százalékban is meg lehet adni.) Ha pl. valamelyik erősítőállomáson két főcsoport-áttevő keret van üzemben, keretenként 3 db 900 csatornás nyaláb előállítására és a két keret azonos viszonylatú, de eltérő nyomvonalú vonalrendszerek végberendezésének része, akkor 1 darab 900-csatornás modulátor egység súlyos hibájának hatásszélessége és hatásmélysége a következő:

– az egyik 2700-csatornás vonalrendszer egyik hiper csoportjának (ez 900 csatornát tesz más frekvenciatartományba) a

$$\text{hatásszélessége: } h = \frac{900}{2700} = 0,33$$

– két város közötti távközlésre vonatkozóan a hiba hatásmélysége pedig

$$q = \frac{900}{2 \times 2700} = 0,165$$

Ha azonban a szóbanforgó várossal csak egy vonalrendszer köti össze ezt az erősítőállomást, akkor a hatásszélesség és hatásmélység számértéke egyaránt, 0,33.

Elem kiesése

Kiesés az az esemény, amelyet riasztás vagy előfizetői panasz jelez, ill. fenntartási tevékenység során észlelnek, ami az elemek rendeltetésszerű működését, hasznosítását nem teszi lehetővé.

Kritikus időtartama a szolgáltatástól függően néhány másodpercnél, ill. percnél hosszabb időtartamú, egyes előfizetőkre vonatkozóan pedig 1 óra.

Oka lehet az elem súlyos hibája, fenntartási tevékenység vagy valamely külső feltétel hiánya. Redundáns elem kiesése akkor áll elő, amikor az azonos feladatot ellátó elemek egyidejűleg vannak kiesés állapotában.

Betét, keret vagy szekrény kiesése

Akkor áll elő, ha a betét, keret vagy szekrény valamely sorba kapcsolódó eleme kiesés állapotában van.

Ha a kieső elem redundáns, akkor a betét, keret vagy szekrény kiesését csak azonos rendeltető

sű, redundáns elemek egyidejű kiesési állapota okozhatja.

Létesítmény kiesése

Akkor következik be, valamely közös elem, betét, keret vagy szekrény kiesése következtében az azonos rendeltetésű elemek legalább 90 %-a kiesés állapotába kerül.

Halmazott kiesési idő

Tartalmazza a hibaelhárítás-, a megelőző karbantartás-, a külső okból (áramellátás stb.) működés-képtelen időnek a megfigyelés időtartamára vonatkozó összegét.

Egy elem megfigyelt átlag használhatósága

A pillanatnyi használhatóság értékek átlaga, amely a megfigyelés során az észlelt üzempékes idő és a megfigyelés időtartamának százalékaránya.

Elemek átlagos használhatósága

Azonos hálózatelemek megfigyelt éves átlag használhatóság értékeinek átlaga, amely a sokaság többségének jellemzője. Meghatározása a következő:

$$A(\%) = 100 \cdot \left(1 - \frac{U_1 \cdot n_1 + \dots + U_i \cdot n_i}{n_1 + \dots + n_i}\right) \quad [2.5]$$

Ahol n_i az U_i használhatatlanságú azonos elemek száma (db)

Szolgáltatás használhatósága

Annak az éves átlagos valószínűsége, hogy a szolgáltatás felhasználóját működési hiba nem akadályozza meg a szolgáltatás elérésében és kénytelen ideig való felhasználásában.

(A központra, ill. szolgáltatásra vonatkozó használhatóság mérési lehetősége további kutatómunkát igényel.)

Megfigyelt éves kiesési gyakoriság (p)

Azonos típusú elemek sokaságában egy év során észlelt üzempékesést okozó esetek számának (n) az üzemelők számára (N) vonatkoztatott aránya.

$$p(\text{db/db} \cdot \text{év}) = \frac{n}{t \cdot N}$$

Ahol n a t óv alatt hibásnak talált egységek száma,

N a t év során üzemben lévő egységek száma,

t az értékelés időtartama, év

Több üzem, több éves adatai alapján is meg lehet határozni, olyan elemeknél, amelyekből üzemenként kevés példány van, a következőképpen:

$$p(\text{db/db} \cdot \text{év}) = \frac{n_1 + n_2 + \dots + n_i}{t_1 \cdot N_1 + t_2 \cdot N_2 + \dots + t_i \cdot N_i}$$

Ahol n_i az i -edik üzemben t óv során megjavított vagy lecserélt vagy helyreállításra elszállított elemek száma,

N_i az i -edik üzemben t_i óv során üzemelő elemek darab száma.

Ugyanez a képlet alkalmas egyetlen üzem több éves adatai alapján az átlagos kiesési gyakoriságának meghatározására is.

Berendezés megfigyelt kiesési gyakorisága

Több feladatot ellátó, több egységből felépített (beépített redundanciát tartalmazó) betét, vagy keret megbízhatóságának mérése az éves kiesési gyakoriság, amelynek meghatározásánál a redundancia hatását is figyelembe kell venni.

$$P = p_1 \cdot q_1 + p_2 \cdot q_2 + \dots + p_k \cdot q_k$$

Ahol p_1 a betét, vagy keret egyik egység típusának megfigyelt kiesési gyakorisága,

q_1 ennek az egység típusnak a redundancia miatt fenálló hatásmélysége,

p_k a betét, vagy keret k -ik egységtípusának megfigyelt kiesési gyakorisága,

q_k pedig ennek az egység típusnak a redundancia miatt fenálló hatásmélysége

Létesítmény éves kiesési gyakorisága (p)

Számos különféle rendeltetésű keretből vagy szekrényből álló (redundanciát is tartalmazó) együttes megbízhatóságának jellemzője a létesítmény megfigyelt éves kiesési gyakorisága, amely a berendezések kiesési gyakorisága mellett az azonos rendeltetésű, független berendezések számától és a 90 %-os hatássonál események gyakoriságától is függ.

Szolgáltatás megbízhatósága

Annak az éves, átlagos valószínűsége, hogy a szolgáltatás felhasználójának igénybevételi kísérletét működési hiba miatt nem kell abbahagynia. Ez figyelembe veszi mind a szolgáltatás elérése, mind a felhasználása során előálló működési hibákat.

Szolgáltatás kiesési gyakorisága

Annak az éves, átlagos gyakorisága, hogy a szolgáltatás felhasználójának igénybevételi kísérletét működési hiba miatt kell megismételni. Ez tartalmazza mind a szolgáltatás elérése, mind a felhasználása során előálló működési hibákat.